

Č. 11.276.

Pojištění nemocenské, invalidní a starobní: * Za účinnosti zák. č. 221/1924 Sb. ve znění zák. č. 184/1928 Sb. nemá společenstevní nebo gremiální nemocenská pojišťovna nároku, aby min. soc. péče podle § 278 odst. 5 schválila takovou změnu stanov pojišťovny, která rozšiřuje její působnost.

(Nález ze dne 15. května 1934 č. 3695/32.)

Prejudikatura: Boh. A 11.089/34.

Věc: Společenstevní nemocenská pojišťovna pro živnostenské pomocné dělníky v Ch. proti ministerstvu sociální péče o změnu stanov.

Výrok: Stížnost se zamítá pro bezdůvodnost.

Důvody: Představenstvo společenstevní nemoc. pojišťovny živn. pomocných dělníků v Ch. usneslo se ve schůzi z 24. dubna 1931 změnit své stanovy v § 1 odstavci prvním, který měl dosud toto znění: »Nemocenská pokladna jest zřízena pod jménem: »Nemocenská pokladna živn. pomocníků při spojených společenstvech v Ch.«, má své sídlo v Ch. a vztahuje svoji působnost na všechny živn. pomocníky, učně k nim počítaje, kteří u členů společenstev jsou zaměstnáni«, takto: Nemoc. pojišťovna jest zřízena pod jménem: Společenstevní nemoc. pojišťovna, má své sídlo v Ch. a vztahuje svoji působnost na všechny pojištění podléhající osoby zaměstnané u povinných členů následujících společenstev a gremií s uvedeným okruhem působnosti — kromě osob zaměstnaných v domácnosti — a to: — — — —

Min. soc. péče nař. rozhodnutím ve smyslu § 278 odst. 5 zák. č. 221/1924 Sb. ve znění zák. č. 184/28 Sb. po slyšení Ústřední sociální pojišťovny žádosti za schválení této změny stanov nevyhovělo z těchto důvodů: Společenstevní nemoc. pokladna (která se podle ustanovení § 27 zák. č. 221/24 Sb. přeměnila na společenstevní nemoc. pojišťovnu), sdílí osud společenstva, pro které byla podle příslušných ustanovení živn. řádu svého času zřízena. Z toho jest zřejmo, že rozšíření působnosti společenstevní nemoc. pojišťovny za dnešního zákonného stavu jest možné pouze za předpokladu, že společenstvo, pro něž byla pojišťovna zřízena, rozšíří se buď věcně přibráním nových společenstev, nebo místně rozšířením obvodu působnosti. Nově vznikající společenstva však nemají práva přistoupiti ke společenstevní nemoc. pojišťovně, poněvadž příslušná ustanovení §§ 121 a násl. živn. řádu byla zrušena článkem IV. zák. č. 689/1920. Ježto pak mimo případy shora vyznačené společenstevní pojišťovna nemůže rozšířiti svoji pojistnou působnost, nelze v daném případě žádosti její vyhověti z výše uvedených důvodů, podepřených i judikaturou nss-u.

O stížnosti uvažoval nss takto:

Pokud jde o skutkové předpoklady nař. rozhodnutí, jest z jeho znění a stejně i z toho, že nebyla konána ministerstvem soc. péče šetření, patrné, že naříkané rozhodnutí, posuzujíc navrženou novou úpravu § 1 stanov stěžující si pojišťovny, vycházelo ze skutkového stavu, vyličeného

v samém návrhu na úpravu stanov, kdež st-lka uvádí, že její pojišťovací působnost podle § 1 odst. 1 stanov se vztahovala na pojištění všech pomocníků a učňů zaměstnaných u členů 12 společenstev, že ze společenstev, která dosud mohla pojišťovati podle znění § 1 odst. 1 stanov, vznikla během doby celá řada různých odborných společenstev, a ještě v budoucnu se utvoří, kterážto nová odborná společenstva byla sice samostatnými společenstvy, ve skutečnosti však nebyla ničím jiným nežli částmi svých mateřských společenstev. Nař. rozhodnutí neodchýlilo se v ničem od skutkového základu stěžující si stranou tvrzeného, nař. rozhodnutí, jak shora citováno, neobsahuje ničeho, co by svědčilo o opaku, zejména nemá žádná nová skutková zjištění, hodnotí pouze právně nesporný skutkový základ. Jsou proto vývody stížnosti, shledávající, že min. soc. péče zřejmě provedlo skutková zjištění ve směru rozšíření působnosti chomutovských společenstev věcně příbráním nových společenstev nebo zvětšením místního obvodu, ničím nedoložené dohady. S nimi padá i výtká stížnosti, že žal. úřad pochybil, když svá zjištění nedal st-lce na vědomí a k vyjádření, a stejně výtká, že skutkové předpoklady nař. rozhodnutí nejsou dokázány, ježto, jak uvedeno, žal. úřad se postavil na stejný skutkový základ se st-lkou a o nesporných okolnostech není třeba šetřit a netřeba je dokazovati.

Nss může přejíti vývody stížnosti dovozující, že provést změnu stanov byla stěžující si pojišťovna oprávněna, poněvadž Ústřední sociální pojišťovna dosud nevydala vzorných stanov, a že podle § 71 zák. č. 221/24 Sb., ve znění zák. č. 184/28 Sb., mají stanovy obsahovati i ustanovení o oboru působnosti pojišťovny, neboť žal. úřad nikde tohoto zásadního oprávnění stěžující si straně neupírá, odmítaje pouze povolit změnu stanov, o níž soudí, že zákonu odporuje.

Po této stránce potírá stížnost stanovisko žal. úřadu, že jde o nepřipustné rozšíření okruhu působnosti, námitkami nezákonnosti, jež lze rozvrhnouti ve dvě skupiny:

I. Námitky uplatňující, že podle dnešního právního stavu jest společenstevní nemocenská pojišťovna oprávněna rozšiřovati okruh své působnosti. II. Námitky dovozující, že in concreto nešlo vůbec o nějakou změnu v okruhu působnosti stěžující si pojišťovny.

ad I. St-lka odůvodňuje svůj názor poukazem na to, že se dostalo § 27 zák. o sociálním pojištění č. 221/24 novelou č. 184/28 Sb. zcela nové úpravy, jelikož byl vypuštěn 2. odstavec původního § 27 tohoto ob-
sahu: »Není dovoleno zřizovati nové společenstevní (gremiální) nemocenské pojišťovny, ani rozšiřovati působnost činné společenstevní (gremiální) nemoc. pojišťovny na živn. společenstvo (gremium), na něž se její činnost nevztahovala dne 1. ledna 1924.« Tímto vypuštěním odstavce 2 odpadl i zákaz rozšířit působnost činné společenstevní nemoc. pojišťovny na společenstva, jež v roce 1924 ještě nestávala, a lze proto podle náhledu stížnosti právem usuzovati, že společenstevním pojišťovnám, které dne 1. července 1928 měly aspoň 1000 povinně pojištěných pojištěnců, nemůže býti bráněno, aby svůj obvod věcně nebo místně rozšířily, zejména nelze požadovati, aby osoby, které dosud ke společenstevní pojišťovně patřily, byly z ní vyloučeny proto, poněvadž pro tyto osoby byla zřízena nová odborná společenstva. Když však odpadl zmíněný zákaz,

nemůže prý ani živn. řád v nynějším znění, změněném čl. IV. zák. č. 689/1920 Sb., býti překážkou, aby se nově zřízená společenstva usnesla, že osoby povinně pojištěné, zaměstnané u povinných členů společenstva — mimo osoby v domácnosti zaměstnané — jest pojistiti u stávající společenstevní nemoc. pojišťovny. To po názoru stížnosti plyne z § 114 živn. ř., jak v dalším se snaží dovoditi.

Stížnosti nelze dáti za pravdu.

Ustanovení čl. IV. zák. č. 689/1920 Sb., jímž byly zrušeny předpisy živn. řádu, týkající se učňovských a pomocnických pokladen společenstevních, bylo důsledkem zákazu, zřizovati nové společenstevní pokladny, obsaženého v posl. odstavci § 11 nemoc. zák. ve znění novely č. 268/1919 Sb. a nové organizace těchto pokladen, stanovené §em 58 ve znění novely č. 689/20 Sb., čímž na místo zrušených dosavadních předpisů živn. řádu, zejména i předpisu § 114 odst. 3 lit. g) a § 121 odst. 1 živn. řádu, jednajících o právu společenstev zřizovati nové společenstevní pokladny a přistupovati ke zřízeným takovýmto pokladnám, nastoupila ustanovení zák. o nemoc. pojištění, uvedená v platnost cit. novelami.

Tento změněný právní stav znemožnil ovšem orgánům živn. společenstev usnášeti se na zřízení nových společenstevních nemoc. pokladen nebo na přístupu k takovým pokladnám a tím i společenstevním pokladnám nemoc. rozšířiti okruh své působnosti na společenstva nová. Osud společenstevní nemoc. pokladny — zejména pokud se týče jejího členstva — jest úplně závislý na osudu společenstva, pro které byla zřízena, rozšířením okruhu členů živn. společenstva nebo jeho snížením rozšiřuje se, resp. zmenšuje se automaticky také okruh členstva pokladny (srov. Boh. A 2554/23, 5060/25).

Takový byl právní stav v době, kdy vstoupil v platnost zákon o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří z 9. října 1924 č. 221 Sb. Zákon ten, který nastoupil dnem 1. července 1926 na místo dřívějšího nemoc. zák., nezměnil nic na tomto právním stavu a dal tomu výslovně výraz ustanovením odstavce 2 § 27 shora doslova citovaném, obsahujícím zákaz zřizování nových, nebo rozšiřování působnosti již existujících nemoc. pojišťoven společenstevních. Stížnost sama uznává, že za platnosti tohoto předpisu nemohlo živn. společenstvo, vzniklé za účinnosti tohoto zákona, přistoupiti k nějaké společenstevní pojišťovně nebo zavázati své členstvo, aby své zaměstnance u takové pojišťovny pro případ nemoci, invalidity a stáří pojišťovalo.

V době, kdy se usneslo představenstvo stěžující si pojišťovny na sporné změně stanov a kdy bylo vydáno nař. rozhodnutí, byl již v platnosti § 27 zák. č. 221/1924 ve znění zák. z 8. listopadu 1928 č. 184 Sb.

Stížnost, jak uvedeno, vykládá si skutečnost, že v novelisovaném znění § 27 byl vypuštěn původní odstavec 2, znemožňující stávajícím společenstevním nemoc. pojišťovnám rozšířiti okruh svojí působnosti příbráním nových společenstev, v ten smysl, že nyní není nijaký zákonný zákaz proti rozšíření obvodu působnosti společenstevní pojišťovny. Mýlí se.

Zák. č. 184/1928 Sb. vypustil odstavec druhý § 27 původního znění zák. č. 221/1924 Sb. a nahradil jej ustanoveními nových odstavců 2 až

5, v nichž jednak se ukládá min. soc. péče, aby zřídilo osm dalších nových nemoc. pojišťoven společensstevních, jednak se toto min. zmocňuje, slučovati existující společensstevní pojišťovny a stanoví se podmínky a předpoklady těchto min. soc. péče svěřených opatření. Z této změny § 27 lze důsledně dovoditi jen tolik, že zákonodárce upustil od dosavadního úplného zákazu zřizování nemoc. pojišťoven společensstevních, přípustiv zřízení osmi nových a že — ovšem v míře omezené — připustil v odst. 5 i změny okruhu působnosti zachovaných pojišťoven společensstevních jich slučováním. Tím se vysvětluje s dostatek, že novela č. 184/28 Sb. vypustila dosavadní odstavec 2, ježto zákaz zde obsažený prolomila cit. novými ustanoveními.

Zákon č. 184/28 Sb. nemá výslovného předpisu, jenž by i živn. společensstvům, resp. nemoc. pojišťovnám společensstevním poskytoval volnost zřizovati nové pojišťovny společensstevní resp. měniti obor působnosti činných společensstevních pojišťoven. Bez výslovného ustanovení v zákoně nelze však vkládati do zák. tak dalekosáhlou změnu dosavadního právního stavu a pojímati vypuštění zmíněného zákazu tak, že by se tím přiznala živn. společensstvům volnost v organizaci pojištění, což by implicate znamenalo obnovení předpisů živn. řádu o organizaci nemoc. pojištění příslušníků společensstev, zrušených čl. IV. zák. č. 689/20 Sb.

Výklad takový byl by v příkrém rozporu s § 27 odst. 1 novelisovaného znění, a § 275 téhož zák., podle nichž se ruší společensstevní pokladny (pojišťovny), nevyhovující zde stanoveným podmínkám. Tato zákonná dispozice by neměla smyslu, kdyby zároveň společensstva nabyla opět oprávnění usnášeti se o zřízení nových společensstevních pojišťoven pomocnických a učňovských nebo na přístupu k takovým pojišťovnám, a tak by jim bylo dáno na vůli ustanovení cit. § 27 odst. 1 frustrovati. Ostatně i z toho, že v odstavcích 2 a 5 cit. paragrafu je dáno zřizování společensstevních pojišťoven neb jich slučování do pravomoci min. soc. péče a stanoveny bližší modalitty těchto opatření, plyne a contrario, že organizování společensstevních pojišťoven někým jiným a v jiném rozsahu není přípustno.

Právem proto nař. rozhodnutí vychází z právního názoru, že nemůže nemocenská pojišťovna společensstevní, a to ani za platnosti zák. č. 184/1928 Sb., svou pojistnou příslušnost vztáhnouti na příslušníky živn. společensstev, na která se dle stanov její působnost dosud nevztahovala.

K stejnému výsledku dospěl nss také v nář. Boh. A 11.089/34, kdež vyslovil právní názor, že za účinnosti zák. č. 221/24 Sb. ve znění zák. č. 184/28 Sb. nemá společensstevní nebo gremiální nemocenská pojišťovna nároku, aby min. soc. péče podle § 278 odst. 5 schválilo takovou změnu stanov pojišťovny, která rozšiřuje její působnost.

ad II. Že stěžující si pojišťovna svým návrhem na změnu stanov se pokoušela o rozšíření své pojistné příslušnosti na společensstva, jejichž příslušníky podle platných stanov povinně pojišťovati nesměla, usoudil žal. úřad právem, jak vysvítá z celé řady nových společensstev, uvedených v navrhované změně, zejména i takových společensstev, které v budoucnosti teprve snad vzniknou. Tato nová, s hlediska živn. řádu samostatná

společenstva, nemohou za vylíčeného platného právního stavu přistoupiti k existující společenstevní pojišťovně a tato nemůže na ně rozšířiti svoji pojišťovací působnost stanovami přesně vymezenou. Jak v odvodním spise min. soc. péče je případně uvedeno, může býti pro ně jediné zřízena nová společenstevní pojišťovna nemocenská za předpokladů § 27 odst. 2 až 4 zák. č. 221/1924 Sb. ve znění zák. č. 184/1928 Sb.

Že pak v daném případě šlo o rozšíření pojišťovací působnosti stěžující si pojišťovny na společenstva nová, jest, jak již uvedeno, zřejmo ze samého návrhu na změnu stanov a není ani stížností popřeno.

Že tato nová společenstva vznikla vyloučením ze společenstev, jichž příslušníci podléhají pojištění u stěžující si pojišťovny, jest podle hořejších vývodů nerozhodné. Neboť stejně, jako rozšíření okruhu členů společenstva, tak i jeho zmenšení se projevuje automaticky i v členstvu společenstevní pojišťovny a takovým úbytkem členů společenstva je, když část členů ubyla tím, že bylo pro ně zřízeno nové (odborné) společenstvo.

Č. 11.277.

P o j i š t ě n í n e m o c e n s k é: * Kancelářský praktikant soudní, který nahrazuje kancelářského pomocníka a pobírá za to denní plat, pohlédá nemocenskému pojištění.

(Nález ze dne 15. května 1934 č. 11.202/32.)

P r e j u d i k a t u r a: srov. Boh. A 3157/24.

V ě c: Okresní nemocenská pojišťovna v Prostějově proti zemskému úřadu v Brně o nemocenské pojištění kancelářského praktikanta.

V ý r o k: Nař. rozhodnutí se zrušuje pro nezákonnost.

D ů v o d y: Výměrem okr. úřadu v Prostějově z 25. března 1931 bylo vyhověno odvolání presidia vrch. soudu v Brně z platebního výměru okr. nemoc. pojišťovny v Prostějově ze 3. února 1928, pokud jím bylo předepsáno pojistné nemocenské za Františka G. za dobu od 15. června 1925 do 26. března 1927 částkou 359¹⁰ Kč, a dotýčná část platebního výměru zrušena s tímto odůvodněním: Podle § 2 zák. č. 221/1924 Sb. jest pojištěním povinen ten, kdo vykonává práce neb služby na základě smluveného poměru pracovního, služebního nebo učňovského a nevykonává jich jako vedlejší zaměstnání nebo příležitostně. Poměru takového u kancelářských praktikantů soudních není, poněvadž podle nař. min. sprav. z 18. července 1897 č. 170 ř. z. připouštějí se toliko k praxi, státu však nevzniká nárok na to, aby mu skutečně konali službu. Nárok ten je podstatnou značkou služební smlouvy neb poměru, a není-li onoho nároku, není tu ani služebního poměru nezbytného pro posouzení pojistné povinnosti. Okolnost, že František G. byl podle dekretu službou a nikoliv jen praxí přidělen okr. soudu v Plumlově, že pobíral po dobu, kdy konal kancelářské práce, denní plat, neb že vrchní soud se dotazoval, jak se chová, nemá vlivu na posouzení poměru jeho vůči státu, poněvadž poměr ten nelze snad posuzovati individuálně podle znění dekretu, nýbrž nutno